

1518/2018 BARBAROS/ORUÇ REİS'İN ŞEHADETİNİN 500. YILDÖNÜMÜ

Türklerin denizlere hâkim olmasının yolunu açan, dünyaca üne sahip, filmlere ve masallara konu olan bu şahsiyeti ne kadar tanıyoruz? Bundan emin olun ki yabancılar onu bizden daha çok tanıyor ve biliyor. Biz Barbaros'un Oruç mu yoksa Hızır mı olduğunu tam olarak ayırt edemez ve bilmezken, Avrupa'da ve Afrika'da Barbaros denilince akla tek isim gelir, o da Oruç Reis.

Ne yazık ki biz Oruç Reis'i bilip bilmeden Barbaros Hayrettin Paşa diyenlere kurban vermişiz. Barbaros Hayrettin Paşa denilince ülkemizde akla tek kişi gelir o da Hızır Reis yani Oruç Reis'in kardeşidir. Biraz işin içine girip kalem oynatanlar ise şöyle bir çelişki ile karşı karşıyadır: Oruç Reis'e de Barbaros denildiği gerçeğine. Mevcut durumu açıklamak için ise Oruç Reis'e Barbaros denilse de onun ölümünden sonra namını kardeşi Hızır Reis'in devam ettirdiğini deyiş Barbaros Hayrettin Paşa masalını devam ettirmeleridir.

Bütün dünya bilsin ki Barbaros Hayrettin Paşa diye bir kişilik tarihte yoktur. Barbaros ve Hayreddin Paşa vardır. Barbaros Oruç Reis, Hayreddin Paşa da Hızır Reis'tir.

Oruç Reis, Barbaros namını 1514 Nisan ayında İspanyolların yeni atanan Napoli ve Salerno valilerini Bono Fase-Monte Kristo yolunda ele geçirmesiyle kazanmıştır. Hızır Reis'e ise Hayreddin lakabı, 1519 yılında Cezayir Türk Sultanlığı'nı Yavuz Sultan Selim'e sunup Osmanlı toprağı yapmasıyla Yavuz tarafından verilmiş ve Hızır Reis Haziran 1519'dan sonra Hayreddin Paşa olarak anılmaya başlanmıştır.

Avrupalılar Hızır Reis'e hiçbir zaman Barbaros dememişlerdir, ne de o abisi şehit Sultan Oruç'un namını kullanmıştır. O hep Osmanlı sultanı Yavuz Selim'in ona taktığı dinin hayırlısı anlamına gelen Hayreddin lakabını kullanmıştır. Türbesinin girişinde bile "Fethi Cezayir ve Tunus, Galibi Preveze, Kapudan Hayr-el-din Paşa, Rahmetullahialehy" yazmaktadır. Türbe restorasyon olana kadar Türkçe levhası da böyle iken, "Barbaros Hayrettin Paşa'nın türbesidir" diye değişikliğe uğramıştır.

Oruç Reis'in Barbaros olarak tarihten silinmesi ve Barbaros Hayrettin Paşa uydurmasının kültürümüze yerleşmesi ise şöyledir: Barbaros Hayrettin Paşa'dan ilk olarak İngiliz tarihçi-yazar Stanley Lane Poole 1890 yılında yayınladığı "The Story of the Barbary Corsairs" adlı kitabında bahsetmiştir. Yazar, Barbaros'un Oruç Reis olduğunu gayet iyi bilmektedir ancak dünya denizcilik tarihini değiştiren iki büyük amiralin Türklerden çıkmasını hazmedemediği için Oruç (1466-1518) ve Hızır Reis'i (1468-1546) tek bir kişilikte yani Barbaros Hayrettin Paşa'da birleştirmiştir. Bunun nedeni ise İngilizlerin de Francis Drake (1540-1596) ve Amiral Horatio Nelson (1758-1805) olmak üzere iki büyük amiralinin olmasıdır. Poole, Drake'yi Oruç Reis'e, Nelson'u da Hızır Reis'e benzetmektedir. İngiliz donanması Nelson zamanında dünyanın en büyük gücü, Osmanlı donanması da Hayreddin Paşa zamanında denizlerin en büyük gücü olmuştur. Drake ise korsanlıktan gelip İspanyol armadasını yenip İngilizlerin bir deniz gücü olarak tarih sahnesine çıkmasını sağlamıştır. Oruç Reis de hakeza açtığı denizcilik yolunda Osmanlının denizlere hâkim olmasına liderlik etmiştir. Nelson, Drake'yi örnek alırken; Hızır Reis, Turgut Reis ve Kılıç Ali Paşa da Oruç Reis'i örnek almıştır. İşin püf noktası ise burada yatar. Francis Drake'yi 1890'lı yıllarda kimse önemsemezken Barbaros'un ve Hayreddin Paşa'nın namı her yerde dolaşmaktadır. Özellikle Oruç Reis, Barbaros olarak Avrupa'da ve

Afrika’da öyle bir nam bırakmıştır ki dillerden düşmez. İşte, yazar Oruç Reis’in tarihten silinmesi için Barbaros Hayrettin Paşa masalını uydurur.

Gelelim “Barbaros Hayreddin Paşa” teriminin bizim kültürümüze girmesine: Osmanlı donanması deniz yüzbaşısı Ali Rıza Seyfi’nin 1910 yılında “Denizlerin Sultanı Barbaros Hayreddin Paşa” adlı kitabının yayınlanması ve bu kitabın donanmada ders kitabı olarak okutulması ile başlar. Yazar bu kitabını, Osmanlı subay ve denizcilerine yeniden denizci millet ruhunu kazandırmak için yazmıştır. Kitabını yazarken ise o günlerde Avrupa’da denizcilik tarihi açısından revaçta olan Poole’nin “The Story of the Barbary Corsairs” adlı kitabından ve de “Gazavat-ı Hayreddin Paşa”dan yararlanmıştı. Bu iki kitaptan Hayreddin Paşa’nın gazalarını karşılaştırarak incelemiş ve bir kitap oluşturmuştur. Yazarın denizcilik tarihi açısından fazla bilgisi olmadığından ve Poole’nin ününe aldanıp doğruları yazdığını sandığından “Barbaros Hayreddin Paşa” terimini dilimize sokmuştur. Bu kitabı referans olarak roman ve tarih kitabı yazan yazarlarımız ise “Barbaros Hayrettin Paşa” teriminin kültürümüzde yerleşmesine ve Oruç Reis’in Barbaros olarak tarihten silinmesine yol açmışlardır.

Şimdilerde halkımıza sorarsanız Oruç Reis’i kimse hatırlamaz ya da önemsiz bir denizci, bir korsan diye anar. Barbaros olarak herkes Hızır Reis’i yani Hayreddin Paşa’yı yani Barbaros Hayrettin Paşa’yı bilir.

Gelin birlikte şehadetinin 500. yılında Oruç Reis’in yani Barbaros’un hayatını birlikte analım:

Fatih Sultan Mehmet Han’ın 1462 yılında Midilli Adası’nı fethetmesiyle adada muhafızlık görevi için kalan Selanik yakınlarındaki Vardar Yenice’sinden Yakup Ağa, Midillili Katalina ile evlenip nice güzel günlerde yaşarken İshak (1464), Oruç (1466), Hızır (1468) ve İlyas (1470) adlarında oğulları oldu. Zamanla İshak baba yerine geçip Midilli’de marangozluk yaparken kaderin sürüklemesiyle Oruç, Hızır ve İlyas deniz işleri ile uğraşırken 1503 Mayısında Rodos Şövalyeleri’ne yakalanan İlyas şehit, Oruç esir edilmişti. 1503-1507 yılları arasında Hızır ağabeyini kurtarmak için çalıştıysa da Oruç kendi çabası ile kurtulmayı başarmıştı. Hızır kendi denizcilik işleri ile uğraşırken Oruç; 1507 ve 1508 yıllarında önce Ali Kaptan’ın kalyonunda reislik sonra Memluk Donanması’nda amirallik, 1509-1511 yılları arasında kendi gemisi ile Rodos Şövalyeleri ile deniz gazaları yapmıştı ve 1512’de Şehzade Korkut’un hesabına çalışmıştı. Sultan Selim Han tahta oturunca muhalif kanatta yer aldıklarının sanılmasından, Oruç önce İskenderiye’ye sonra Cerbe’ye, Hızır ise önce Trablus ile Preveze’ye sonra Malta ile Aya Mavri’ye gitmişti. 1513 Temmuzunda Cerbe’de buluşup bundan sonra her işlerinde beraber hareket etmeye karar veren iki kardeş aynı yılın sonunda Tunus’taki Halkü’l-vat’a yerleşmişlerdi. 1514 yılında Oruç, Barbaros namını kazandıktan sonra aynı yıl Becaye önünde sol kolunu kaybetmişti. 1515 yılında yine Becaye kuşatması sırasında Tunus Sultanı ile bozuştuklarından Cicel’e yerleşmişlerdi. Yardım istenmesi üzerine Cezayir’e giden Oruç Haziran 1516’da Cezayir Sultanı ilan edilmiş ve Ekimde İspanyolları şehir surları önünde yenilgiye uğratmıştı. 1516 yılı sonunda Cezayir’de Sultan Oruç’un bayrağı altında buluşan Hızır ile İshak, 1517 yılında önce Tenes’e sonra Telmesan’a hâkimiyetlerini kabul ettirmişlerdi. Tahtını kaybeden Telmesan Sultanı İspanyollarla işbirliği yapınca 1517 Kasımında Kalaa önünde İshak, uzun bir kuşatmanın ardından ise 1518 Ağustosunda Sultan Oruç Relizane civarında şehit edilmişti. “Hızır Barbaroşo Hayreddin” kitabından.

Oruç Reis'in hayatı "Oruç Barbaros Sultan" kitabından daha ayrıntılı bir şekilde öğrenilebilir.

Oruç Reis'in Şehadeti 18 Ağustos 1518 Relizane

Kalaa'da erzakların ve cephanenin bitmesi üzerine Sultan Oruç İspanyol komutan ile canlarına ve mallarına dokunulmamak kaydıyla Cezayir'e gitmek üzere anlaşarak Kalaa'yı İspanyollara teslim etmişti. Sabah saatlerinde Kalaa'dan Cezayir'e yollanan Sultan Oruç ve gazileri, yaralıların yorulması ve ikindi namazını kılmak için Relizane'de bir ırmak kenarında durmuşlardı. Sözlerinde durmayan İspanyollar Barbaros'u takip etmişler ve orada kuşatmışlardı. Gazilerden silahlarını teslim etmelerini ve öylece Cezayir'e gitmelerini istemişlerdi. Barbaros ise bunun bir tuzak olduğunu anlamış ve teslim olmayı reddedip, "Gaziler! Eğer beni dinlerseniz, kafirlere silah vermektense hemen cümlemizin kırılması evladır. Ölüm, hayattan Ahsen ve âlâdır. Şimdi oğullar, er ölür adı kalır, at ölür meydanı kalır. Dünyaya gelenin ölüm şerbetini içmesi elbette muhakkaktır. Sizinle bir nam bırakalım ki kıyamete kadar dillere destan olalım! Bir daha sizlerle cennet-i âlâda buluşalım!" deyip kendisinden 10 kat daha fazla İspanyollarla amansız bir çatışmaya girmişti. Oruç Reis gazilerle birlikte son neferine kadar şehit olmuştu.

Barbaros'un başı kesilerek Oran'a, oradan Toledo'ya I. Carlos (Şarlken)'un yanına getirilmiş ve bütün İspanya kıyısı boyunca başı mızrakta gezdirilip "Barbaros artık yok, rahatlıkla denize açılabilirsiniz." diye ilanlar yapılmış ve 1 hafta boyunca Oruç Reis'in şehadeti üzerine İspanya'daki bütün kiliselerde kutlama için çan çalınmış bayram yapılmıştı. Oruç Reis'in şehit edilirken üzerindeki kanlı kaftanı, sarığı, kılıcı ve başı 1830 yılına kadar yani Cezayir'in işgaline kadar camilikten kiliseye çevrilen Kurtuba'da sergilenmiştir.

Fatih Sultan Mehmed'in ölümünden sonra Avrupalıların ölümüne en fazla sevindikleri Oruç Reis'in yani Barbaros'un şehadetinin 500. yıldönümünde onu rahmetle anıyoruz.

"Oruç Barbaros Sultan" ve "Hızır Barbaroso Hayreddin"

kitaplarının yazarı

Dursun SARAL

www.dursunsaral.com.tr

yazardursunsaral@gmail.com

<https://www.otuken.com.tr/dursun-saral-oruc-barbaros-sultan-1>

<https://www.otuken.com.tr/dursun-saral-hizir-barbaroso-hayreddin>

